

Complexnummer: 526947

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Zuidergasfabriek

Aantal complexonderdelen

9

Monumentnummers van complexonderdelen

526948, 526949, 526950, 526951, 526952, 526953, 526954, 526955, 526956

Woonplaats

Amsterdam

Gemeente

Amsterdam

Provincie

Noord-Holland

Locatie van het hoofdoject

Spaklerweg 22, 1096 BA te Amsterdam

Complexomschrijving

Inleiding

Het complex van de Zuidergasfabriek is in 1909 als distributiestation in bedrijf genomen en werd in 1967 gesloten. Van 1913 tot 1963 leverde het bedrijf steenkoolgas. De laatste vijf jaar (1963/67) werd overgeschakeld op water- en kraakgas. Gelegen aan de Amstel; er was een verbinding met de spoorlijn Amsterdam-Utrecht. Kolen konden ook worden aangevoerd per schip, waarvoor de faciliteiten zoals bijvoorbeeld het haventje aanwezig waren. In de Amstel lagen twee zinkers met een diameter van negen meter. De watertoren (41,5 meter hoog), bevatte een reservoir voor ammoniakwater en een voor Amstelwater. In 1963 werd een kraakgasinstallatie op basis van lichte benzine in gebruik genomen, die in 1966 werd uitgebreid.

Inmiddels zijn de technische gebouwen ten behoeve van gasdistributie en zuivering gesloopt, waaronder de kolentransportbaan, de stokerij, de cokestransportbaan, de zuiveringsinstallatie en de gashouder. Het complex Zuidergasfabriek bestaat uit de volgende onderdelen: 1. WATERTOREN; 2. REGULATEGEBOUW (thans bedrijfsmuseum); 3. OPZICHTERSWONING, Spaklerweg 24; 4. DIRECTIEGEBOUW, Spaklerweg 26-28; 5. INGENIEURSWONING, Spaklerweg 30-32; 6. PORTIERSWONING, Korte Oudekerkerdijk; 7. DIRECTEURSWONING, Korte Oudekerkerdijk 45; 8. HEKWERK Zuidergasfabriek; 9. METERHUIS (thans bedrijfsschool).

Omschrijving

Het complex bevat dienst- en bedrijfsgebouwen en een hekwerk uit de periode 1907-1913 naar ontwerpen van Publieke Werken in eclectische, renaissancestisch-rationalistische en Jugendstil-achtige trant en overgangsarchitectuur, al naar gelang de oorspronkelijke

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

functie. De watertoren is de enige bij een gasfabriek horende watertoren van Nederland, gebouwd naar een ontwerp van J.L. Seeuwen. De meter- en reguleurshuizen zijn de enige resterende technische gebouwen. Het thans negen onderdelen tellende complex ligt op het langgerekte terrein van de voormalige gasfabriek. Dit terrein is gelegen tussen de Amstel en de Spaklerweg en is vrijwel NW-ZO georiënteerd. Het woonhuis van de opzichter en het directiegebouw liggen op het westelijk deel van het terrein aan de hoofdverkeersader van de voormalige gasfabriek (eveneens NW-ZO). De voormalige directeurswoning aan de Amstel ligt in de NW-hoek van het terrein en is met een hek van het overige afgescheiden.

De watertoren ligt bezuiden de verkeersader, op het middenterrein. Het gekoppelde reguleursgebouw en meterhuis liggen samen met het woonhuis van de ingenieur ten zuiden van het haventje. De gebouwen (watertoren, bedrijfsgebouwen en dienstwoningen) hebben gemetselde gevels. Zowel schild- als zadel- als tentdak komen voor, de dekking bestaat uit leien of uit pannen.

Waardering

Uit 1907-1913 daterend complex van de Zuidergasfabriek uitgevoerd in verschillende, overwegend historiserende stijlen, van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische, typologische en industrieel-archeologische waarde als overwegend gaaf bewaard, vroeg twintigste-eeuws ensemble van een gemeentelijke nutsvoorziening. Tevens van belang wegens het markante silhouet van de beeldbepalend aan de Amstel gesitueerde watertoren.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526948

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	12 januari 2004
Kadaster deel/nr	82882/162

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Amsterdam	Amsterdam	Noord-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	AG			2305

Omschrijving**

Omschrijving

De 41,5 meter hoge WATERTOREN van de Zuidergasfabriek is in 1910-1911 in helderrode baksteen opgetrokken met natuurstenen en in gele siersteen uitgevoerde accenten op een ronde basis naar ontwerp van J.L. Seeuwen in een eclectisch neo-renaissancistische stijl. Natuurstenen jaartalsteen (1910) in dito enkadrering van de hoofdtoegang. De toren heeft een taps verloop met de overkragende reservoirruimte in een tienhoek, bekroond door een tienhoekig koepeldak met lood bekleed, waarop een koepeltorentje op pilasters en een bol met sierlijke bekroning; voorts voorzien van vier wijzerplaten. De detailleringen bevatten onder meer segmentboognissen, blokljsten, diamantkoppen, boogfriezen en sierbanden; onderaan rondboogvensters, verder rechthoekige vensters.

Waardering

Watertoren in eclectisch-neo-renaissancistische trant van algemeen belang wegens de architectuurhistorische en typologische waarde, verder van belang voor de historie van de techniek en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Boerderijen, molens en bedrijven	Industrie	Nutsbedrijf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526949

Status rijksmonument
Inschrijving register* 12 januari 2004
Kadaster deel/nr 82882/167

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Amsterdam Amsterdam Noord-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Amsterdam Terrein Zuidergasfabriek, Oost/Watergraafsmeer

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Amsterdam AG 1634

Omschrijving**

Omschrijving

Voormalig REGULATEURGEBOUW uit 1909-1910, met één hoge bouwlaag ter diepte van zeven traveeën opgetrokken op rechthoekige plattegrond onder leien zadeldak tussen puntgevels in utilitaire eclectische trant. Het gebouw is opgetrokken in baksteen met spaarvelden rondom, lisenen en accenten in natuur- en gele siersteen; de hoge vensters zijn per twee gekoppeld en voorzien van meerruits bovenlichten; in de puntvormige eindgevels klimmend tandfries en één rond venster met glas-in-lood raamvulling; natuurstenen afdekplaten en ronde bekroning met reliëf. Dakkapellen met piron telkens twee per dakvlak. Boven de toegang - gelegen aan het kleine binnenterrein tussen regulateurgebouw en meterhuis - bevindt zich een natuurstenen gevelsteen met 'regulateurs'. Het interieur heeft nog de oorspronkelijke kapconstructie; ook de wanden zijn nog oorspronkelijk.

Waardering

Regulateurgebouw uit 1909-1910 in utilitaire eclectische trant van algemeen belang wegens de architectuurhistorische en typologische waarde, verder van belang voor de historie van de techniek en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Boerderijen, molens en bedrijven Industrie Nutsbedrijf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526950

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	12 januari 2004
Kadaster deel/nr	82882/175

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Amsterdam	Amsterdam	Noord-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	AG			1996

Omschrijving**

Omschrijving

Vrijstaande OPZICHTERSWONING met houten bijgebouwtje van de Zuidergasfabriek uit 1907-1913 in sobere trant van overgangsarchitectuur, opgetrokken in baksteen, met één bouwlaag en kapverdieping op een vrijwel vierkante plattegrond. De twee kleine tuitgevels zijn gedeeltelijk met hout bekleed en het schilddak is met rode dakpannen gedekt. Overstekende gootlijst op klossen. Een gele bakstenen fries markeert de verdieping; omlopende cordonlijst boven plint. Voorgevel met twee vensterassen op de begane grond. Schuifvensters met onderverdeelde bovenlichten. De ingang bevindt zich aan de NW-gevel. In de achtertuin bevindt zich een losstaand deels houten bijgebouwtje met één bouwlaag onder zadeldak met pannen met overstek en meerruits gelede vensters en deurlicht.

Waardering

Uit 1907-1913 daterende opzichterswoning met houten bijgebouwtje van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische en typologische waarde, en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Woningen en woningbouwcomplexen	Dienstwoning(K)	Opzichterswoning

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526951

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	12 januari 2004
Kadaster deel/nr	82883/13

<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Amsterdam		Amsterdam		Noord-Holland			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Spaklerweg	26			1096 BA	Amsterdam		
Spaklerweg	28			1096 BA	Amsterdam		
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>		<i>Appartement aanduiding</i>		<i>Grondperceel</i>
Amsterdam		AG					2305

Omschrijving**

Omschrijving

Het DIRECTIEGEBOUW uit 1907-1913 bestaat uit een gespiegelde dubbelvilla in rationalistische trant op vrijwel rechthoekige plattegrond met ronde erkers aan de voorzijde (ZW) en ingangen onder kleine luifel in de zijgevels. Boven de erkers bevinden zich balkons. De symmetrisch opgezette dubbelvilla heeft twee bouwlagen en een kapverdieping onder samenstel van schild- en zadeldaken met rode pannen gedekt en met schoorstenen en terracotta pironen. Kleine dakkapellen onder segmentboogvormige beëindiging. Gevels gemetseld in roodbruine baksteen en met decoratief gebruik van natuursteen bij entrees en balkons. De beide hoofdtoegangen bevinden zich onder een luifel aan de voorzijde van het gebouw. De toegangen bevinden zich in een middenrisaliet met twee geschakelde topgevels. De gehele voorgevel is vier traveeën breed. De vensters op de verdieping aan de voorzijde zijn zesruits geleed.

Waardering

Als dubbelvilla in de periode 1907-1913 tot stand gekomen directiegebouw in rationalistische trant van algemeen belang wegens de architectuurhistorische en typologische waarde en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen	Handel en kantoor	Kantoorgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526952

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	12 januari 2004
Kadaster deel/nr	82883/24

<i>Woonplaats*</i>		<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Amsterdam		Amsterdam		Noord-Holland			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>House letter*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Spaklerweg	30			1096 BA	Amsterdam		
Spaklerweg	32			1096 BA	Amsterdam		
<i>Kadastrale gemeente*</i>		<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>		<i>Appartement aanduiding</i>		<i>Grondperceel</i>
Amsterdam		AG					2305

Omschrijving**

Omschrijving

De INGENIEURSWONING heeft een vrijwel vierkante plattegrond en bestaat uit een begane grond, een verdieping en een kapverdieping onder een hoog schilddak met rode dakpannen en met gemetselde schoorstenen. De lijstgevel wordt doorbroken door houten kapellen die centraal geplaatst zijn, voorzien van grote ramen. De gevels zijn gemetseld in roodbruine baksteen. De entree bevindt zich aan de oostzijde. Onder de gootlijst op klossen bevindt zich aan de westzijde en oostzijde en ten dele aan de noordzijde een fries met vakwerk-cassettes. Aan de noordzijde verder een ronde erker waarboven een loggia met houten hekwerk van een balkon. De ramen met onderverdeelde bovenlichten zijn onregelmatig in de gevels geplaatst met vlakke natuurstenen dorpels. De vensters van het trappenhuis hebben een glas-in-lood raamvulling. Op het omringende terrein bevindt zich aan de zuidzijde een klein vrijstaand bijgebouw met één bouwlaag onder zadeldak en met meerruits gelede vensters.

Waardering

Ingenieurswoning tot stand gekomen in de periode 1907-1913 van algemeen belang vanwege de cultuur- en architectuurhistorische en typologische waarde en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Woningen en woningbouwcomplexen	Dienstwoning(K)	Dienstwoning(K4)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526953

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	12 januari 2004
Kadaster deel/nr	82882/193

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Amsterdam	Amsterdam	Noord-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	AG			2305

Omschrijving**

Omschrijving

Het PORTIERSGEBOUW van de Zuidergasfabriek in overgangsarchitectuur heeft een vierkante plattegrond, is opgetrokken in baksteen en staat op een hoge hardstenen plint. Decoratief gebruik van gemetselde band en fries. Het gebouw wordt bekroond door een overstekend tentdak met leien bedekt en met ingezwenkte dakvoet en dakkapellen en schoorsteen. In de afgeschuinde zuidelijke hoek de ingang onder een constructie met gesneden schoren op natuurstenen consoles. In elke gevel een drieledige vensterpartij met bovenlichten.

Waardering

Portiersgebouw tot stand gekomen in de periode 1907-1913 en van algemeen belang wegens de architectuurhistorische en typologische waarde en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Uitvaartcentra en begraafplaatsen	Begraafplaats en -onderdelen	Poortgebouw

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526954

Status rijksmonument
Inschrijving register* 12 januari 2004
Kadaster deel/nr 82883/4

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Amsterdam Amsterdam Noord-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Amsterdam Oost/Watergraafsmeer

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Amsterdam AG 1643

Omschrijving**

Omschrijving

De DIRECTEURSWONING is van het eigenlijke terrein van de voormalige gasfabriek afgesloten door een hoog hek. De grote villa is in een landelijke stijl opgetrokken en ligt op een terrein gesitueerd uit de rooilijn van de Ouderkerkerdijk. De villa bestaat uit een begane grond, een verdieping en een hoge houten kapverdieping. De gevels zijn vlak uitgewerkt; in de houten tuitgevels en daklijsten is veel hout verwerkt.

Waardering

Directeurswoning tot stand gekomen in de periode 1907-1913 en van algemeen belang wegens de architectuurhistorische en typologische waarde, van verder belang als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Woningen en woningbouwcomplexen Dienstwoning(K) Directeurswoning

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526955

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	12 januari 2004
Kadaster deel/nr	82881/107

<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>	<i>Provincie*</i>
Amsterdam	Amsterdam	Noord-Holland

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Amsterdam	AG			1643
Amsterdam	AG			1661
Amsterdam	AG			2305

*Omschrijving***

Inleiding

Aan de Amstel gelegen HEKWERK, behorende tot het complex van de Zuidergasfabriek, in de periode 1907 - 1913 ontworpen in de stijl van de Art Nouveau. Het hekwerk bestaat uit het eigenlijke toegangshek bij de portiersloge en het resterend deel van het hekwerk ter afbakening van het terrein, beginnend bij de portiersloge en circa 50 meter doorlopend naar het noord-oosten.

Omschrijving

Langgerekte terreinafscheiding bij de voormalige Zuidergasfabriek tussen de portiersloge en de Amstel, bestaande uit drie gemetselde pijlers, smeedijzeren (draai)hekken en lantaarnhouders. De draaihekken hebben in de bovenste helft gedraaide verticale spijlen die in de gebogen bovenrand doorlopen in driezijdige punten. De draaihekken zijn verstevigd met een diagonaal. De lantaarns worden bekroond door beschilderde keizerskronen. De houders klemmen om de granieten koppen van de pijlers. Het overige hekwerk heeft een horizontale bovenrand. Tussen de portiersloge en de tweede pijler bevindt zich een enkel draaihek, opgehangen aan een ronde stijl met ringen. Dit was voor de voetgangers bestemd. Het hekwerk dat het terrein afbakent is gelijk aan de rechtgesloten hekken tussen de pijlers en heeft dezelfde ronde stijlen als aan het voetgangershek.

Waardering

Het hekwerk in Jugendstiltrant uit 1907-1913 is van algemeen belang vanwege de architectuur- en cultuurhistorische waarde als karakteristiek en grotendeels gaaf bewaard gebleven terreinafscheiding van het complex van de Zuidergasfabriek. Tevens heeft het hekwerk ensemblewaarde wegens de stilistische- en bouwkundige samenhang met de aangrenzende portiersloge.

Hoofdcategorie

Subcategorie

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Voorwerpen op pleinen en dergelijke

Erfscheiding(D)

Hek

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 526956

Status rijksmonument
Inschrijving register* 12 januari 2004
Kadaster deel/nr 82881/111

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Amsterdam Amsterdam Noord-Holland

Locatiennaam Locatieomschrijving
Amsterdam

Kadastrale gemeente* Sectie* Kadastraal object* Appartement aanduiding Grondperceel
Amsterdam AG 1634

Omschrijving**

Omschrijving

Voormalig METERHUIS, met één hoge bouwlaag ter diepte van zeven traveeën opgetrokken op rechthoekige plattegrond onder leien zadeldak tussen puntgevels in utilitaire eclectische trant. Het gebouw is opgetrokken in baksteen met spaarvelden rondom, lisenen en accenten in natuur- en gele siersteen; de hoge vensters zijn per twee gekoppeld en voorzien van meerruits bovenlichten; in de puntvormige eindgevels klimmend tandfries en één rond venster met glas-in-lood raamvulling; natuurstenen afdekplaten en ronde bekroning met reliëf. Dakkapellen met piron in oorsprong telkens twee per dakvlak. De twee dakkapellen op het ZW-dakvlak zijn recent en vallen buiten de bescherming. Boven de toegang - gelegen aan het kleine binnenterrein tussen reguleurgebouw en meterhuis - bevindt zich een natuurstenen gevelsteen met 'meters'. Aan de korte voorgevel van het gebouw bevindt zich nog een gevelsteen met 'kantoor opzichters'.

Waardering

Voormalig meterhuis uit 1909-1910 in utilitaire eclectische trant van algemeen belang wegens de architectuurhistorische en typologische waarde, verder van belang voor de historie van de techniek en als historisch-functioneel onderdeel van het complex Zuidergasfabriek.

Hoofdcategorie Subcategorie Functie
Boerderijen, molens en bedrijven Industrie Nutsbedrijf

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument